

Melkstieren in het voordeel bij fokwaarde voor voerefficiëntie

Meer melk met minder voer

Een fokwaarde voor voerefficiëntie komt steeds dichterbij. Op dit moment analyseren onderzoekers data van zesduizend koeien. Tijdens de studiedag van Genetische Evaluatie Stieren (GES) werden fokkerijliefhebbers bijgepraat. Innovatieplatform Courage trok de discussie in breder perspectief.

tekst **Tijmen van Zessen**

Yvette de Haas:
'Een koe mag zichzelf niet weggeven, niet te veel interen'

Carel de Vries:
'Mastitis is voor tachtig procent vooral management'

Roel Veerkamp:
'Nederlandse genomfokwaarde voor buitenlandse genomstieren'

Wat zou het mooi zijn als een koe met weinig voer veel melk maakt en ook nog eens gezond blijft. Door te fokken op voerefficiëntie komt die koe in elk geval een stuk dichterbij. Het Animal Breeding & Genomic Centre van Wageningen UR doet hier onderzoek naar. Projectleider Yvette de Haas bracht de aanwezigen tijdens de GES-dag in Wezep op de hoogte van de laatste ontwikkelingen. Eerst nam ze hen mee in de resultaten die tot nu toe zijn bereikt. 'Het blijkt dat er genetische variatie bestaat in voerefficiëntie. En dat is een eerste vereiste om er in de fokkerij mee te kunnen werken.

Op het voormalig proefbedrijf in Lelystad is een analyse gemaakt van de individuele voeropname en melkproductie van bijna zeshonderd vaarzen. Door deze gegevens te koppelen aan de genetische merkers van de dieren is het mogelijk om efficiënte dieren te onderscheiden van minder efficiënte dieren.' De betrouwbaarheid van de op deze wijze verkregen fokwaarde voor voerefficiëntie was met 27 procent nog erg laag. Om die reden is er naar internationale samenwerking gezocht met negen verschillende landen. Daarmee ontstond een dataset van zesduizend dieren met tien-

duizend lactaties. De Haas: 'Op dit moment zijn onderzoekers bezig met het analyseren van de gegevens.'

Niet interen

Een fokwaarde voor voerefficiëntie is volgens De Haas ook op een alternatieve wijze te berekenen. Sommige kenmerken geven een indicatie voor voerefficiëntie. De Haas noemt bijvoorbeeld de fokwaarden voor kilogram melk, kilogram vet, kilogram eiwit, hoogte-maat en voorhand. Uit een fokwaardeschatting met deze voorspellers komt naar voren dat stieren met een ruime melkplas en veel vermogen (om te vreten) uit-

blinken in voerefficiëntie. De Haas haastte zich om eraan toe te voegen dat de rekensessie niet meer dan een richting aangeeft, er is volgens haar een fokdoeldiscussie nodig om verder invulling te geven aan de fokwaarde. 'Een koe mag zichzelf niet weggeven, niet te veel interen op lichaamsreserves. Maar we hebben ook geen belang bij een kleine koe met weinig melkproductie.' Die discussie krijgt een extra dimensie op het moment dat ook de uitstoot van broeikasgassen wordt meegenomen. Het verband tussen de methaanuitstoot van melkkoeien en voerefficiëntie is een van de stappen in het onderzoek van De Haas.

Tot voor kort werd de methaanuitstoot van koeien uitsluitend bepaald via respiratiekamers. Om gegevens te verkrijgen op grotere schaal zijn er ook ademgasanalyses gedaan in melkrobots. De meest recente methode is het indirect meten van methaanuitstoot via de samenstelling van melk. De Haas: 'We zitten nu in de fase dat we gaan meten op melkveebedrijven. Ook voor dit kenmerk is het mogelijk om dieren te selecteren. De fokkerij moet hierop inspringen, het geeft een kans om koeien te fokken met een lagere milieubelasting.'

Uit elkaar peuten

Carel de Vries is ook een pleitbezorger voor een verminderde belasting van het milieu. De programmadirecteur van het innovatieplatform Courage ziet een grote toekomst weggelegd voor mestraffinage. 'Mest is een grote cocktail waar we op een heel grove wijze onze gewassen mee bemesten. We zouden eerst de mest uit elkaar moeten peuten en vervolgens beter

op maat moeten bemesten. Kunstmest is dan niet meer nodig en we produceren bovendien biogas en compost.' Elke boer zou volgens De Vries moeten werken volgens een kringloopwijzer. Hij refereerde aan de stikstofefficiëntie die Koeien & Kansen-bedrijven realiseren (42 procent) versus het Nederlands gemiddelde (27 procent).

Verspilling van koeien

De Vries bekommerde zich niet alleen om het verspillen van mineralen, maar ook om verspilling van koeien. 'De melkveehouderij heeft vooruitgang geboekt op het vlak van levensproductie, maar diergezondheid druk je niet uit per kilogram melk. Dan gaat het om het dier zelf. De route van diervriendelijkheid loopt langs het pad van minder uitval per bedrijf. Dat betekent dat koeien gemiddeld negen jaar oud worden en er niet meer dan tien procent mastitis voorkomt. Ik ken nu bedrijven die op veertig procent mastitis zitten. Voor tachtig procent is dat een kwestie van management.' GES-coördinator Roel Veerkamp noemde dat onzin. 'Het is juist andersom. Fokkerij is de enige oplossing om vooruitgang te boeken in diergezondheid. Een groot bedrijf ontbreekt het aan tijd om die tien procent mastitis te realiseren.'

Veerkamp blikte in zijn korte inleiding vooruit op het onderzoek dat voor 2013 op de agenda staat. Het model waarmee de fokwaarde levensduur wordt geschat, krijgt een kritische onderhoudsbeurt. Met name het wegnemen van 'rip-dip'-effecten krijgt prioriteit. Rip-dip-effecten zijn onderdan wel overschattingen van de fokwaarden die ontstaan bij het aan de melk komen van grote hoeveelheden second-cropdochters van een stier. 'Verder zal Interbull een methode ontwikkelen waarmee genomstieren uit het buitenland ook in Nederland een genomfokwaarde krijgen.'

Alexander van der Lely, algemeen directeur Lely Groep:

'De manier waarop koeien gehouden worden in de melkveehouderij, zal met meer respect voor het dier zijn. Stallen worden behaaglijker; de inrichting wordt daarop aangepast. Het aantal koeien per bedrijf verdubbelt. Automatisering zet ook verder door.' (Bo)

Wout Dekker, voormalig hoofddirecteur Nutreco

'Boeren zullen altijd naar de prestaties van hun dieren kijken. Nederlandse koeien zijn olympische sporters als je hun melkgift ziet. Echte olympische sporters hebben ook andere voeding nodig dan mensen die op kantoor werken. En dieren moeten gezond blijven; dat eist ook de consument.' (Ev)

Harmen Endendijk, melkveehouder te Ermelo:

'Wanneer voerbenutting als fokwaarde op de kaart wordt gezet, gaan veehouders kleinere koeien houden.' (Bo)

Jan van Weperen, melkveehouder te Oosterwolde:

'Wanneer je grote stallen niet wilt, dan mag je dat orenen. Maar wanneer je je bedient van de onderbouw: niet goed voor welzijn, dan weet je niet waar je over praat.' (Bv)

Wim Pijbes, directeur Rijksmuseum Amsterdam:

'November is vanouds de slachtmaand, maar wie van ons ziet ooit nog een geslacht beest? Vooral in de steden zijn wij allang het verband tussen dier en vlees verloren. Onze

biefstuk komt niet van een bloederige os, maar uit de supermarkt.' (VM)

Rick Visch, melkveehouder te 't Harde:

'De hoornloze stieren lopen qua niveau een eind achter op de holsteins, zeker bij het eiwitgehalte. Voordat je weer op een goed niveau zit, ben je enkele generaties verder.' (Bo)

Alexander van der Lely:

'Melk blijft een belangrijke inkomstenbron voor een melkveehouder. De melkprijs wordt echter steeds grilliger. Enerzijds groeit de behoefte aan melk als gevolg van meer wereldbevolking en een veranderend eetpatroon. Anderzijds zien we dat het kostenpatroon van de veehouder, en dan met name zijn voerkosten, door schaarste ook toeneemt.' (Bo)

Angelique Huijben, melkveehouder te Oosteind:

'Het gaat over de natuurlijke rijkdom van melk. Niet alleen voor het maken van kaas; er is veel innovatie. In wei – een restproduct van kaas – zit veel lactose, onder meer geschikt voor babyvoeding. Wat veel mensen niet weten is dat lactose uit melk vaak als draagstof dient voor medicijnen.' (Ks)

Dick Schumacher, kaashandelaar te Barendrecht:

'De crisis is in zekere zin in ons voordeel. Wij als kaasspecialisten hebben geluk dat mensen minder uit eten gaan. Het is goedkoper om het thuis gezellig te maken. Dus komen ze een paar stukken mooie kaas halen. Nee, ik mag niet klagen.' (Ks)

Gjalt Stenekes, voormalige melkveehouder te Poppingawier:

'Een stier wordt nooit je vriend. Respect daar draait het om: respect voor de stier en de stier moet respect hebben voor de boer. En nooit bang zijn, want de stier ruikt angst.' (LC)

Sjoerd Galema, bestuurslid FrieslandCampina:

'In mondiaal perspectief valt die groei van de melkproductie in Nederland na 2015 wel mee. Van dat beetje melk schrikt wereldwijd niemand.' (mk)

Johannes van Dam, culinair publicist:

'Eruit gooien doet het Voedingencentrum in de schijf van vijf kaas beslist niet, want het is een van de voedingsmiddelen die zorgen voor voldoende kalk. Dat is belangrijk voor de botten.' (Ev)

Tijs Visch, melkveehouder te 't Harde:

'Ik kan hier in de stal zo vijf koeien aanwijzen die tot vijf jaar terug stiermoeder zouden zijn. Nu merkeren ze iets te laag en gaat er zonder pardon een streep door.' (Bo)

Marije Klever, melkveehouder te De Meern:

'Ik kijk wel uit naar 2015, naar de afschaffing van de melkquotering. Niet dat dit bedrijf dan plotseling heel hard zal groeien, maar ik verwacht als onderneming wel meer vrijheid.' (mk)

Jelle Zijlstra, lector melkveehouderij te Leeuwarden:

'De consument wil dat de boer zijn koeien net zo behandelt als hij zijn gezelschapsdier.' (LC)

Bronnen: Elsevier (Ev), Leeuwarder Courant (LC), Volkskrant Magazine (VM), Boerderij (Bo), Boerderij vandaag (Bv), Leeuwarder Courant (LC), melk (mk), Kaas (Ks)